

574

DISSERTATIO MEDICA INAUGVRALIS
DE
MEDICAMENTIS
CARDIACIS

Von Herzkärkungen

QVAM
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ CONSENSV
PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO

LAVRENTIO HEISTERO

MED. D. ANATOM. PHYSIOL. AC CHIRVRGIÆ
IN ACADEMIA IVLIA P. P. O. ACADEMIARVM
CÆS. NAT. CVR. ET REG. BEROLIN.
SOCIO

PATRONO ATQVE HOSPITE SVO

MAXIME DEVENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS

DEFENDET

MARTINVS CHRISTOPHOR. POLENTZ
LIPSIENSIS

4. 0

D. XIV. NOVEMBRIS AN. MDCCXXIX.
HORIS LOCOQVE CONSVETIS.

HELMAESTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

DR
MEDICAMENTIS
CARDIACIS

von Verordnungen

GRATIOSA FACULTAS
PRASIDE
VRSO CLERICANO

LAVRENTIO HEISTERO

MED. D. AKADEM. PHYSIC. AC CHIRURG.
IN ACADEMIA IVLIA P. O. ACADEMIARVM
OES. NAT. CUR. ET HIST. BEROLIN.
SOCIO

PATRONO
MAXIMO DEVISSIMANDO

PRO GRADU DOCTORIS

MARTINVS CHRISTOPHORVS TOEPFERTZ
LESHAN

IN VINO NORIMBERG AM BAVARICA
NICOL. SCHUBERTUS CURAVIT

HELMSTADT
TYPIS TAVR. DIEBENIC. SCHNORR
ACAD. TYPOG.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE MEDICAMENTIS
CARDIACIS.

I.

Quum vel etiam in vulgus notum sit, a motu cordis omnem nostram dependere vitam, prudentioresque Medici quoque agnoverint, motum cordis esse ipsam vitam, atque ab huius motu ordinato ac vegeto vires nostri corporis ortum ducere, a motu vero languido ac debili vires labefactari, deficere, atque his sensim decrepescens, summum languorem, tandemque motu eius penitus cessante, mortem sequi; hinc aegri & adstantes in morbis, non solum periculosis, verum etiam saepe in levioribus, ubi qualiscunque virium defectus ob-

A 2

fer-

fervatur, a Medico ut plurimum nihil magis expetunt, nihil anxius desiderant, quam ut cordi bene prospiciat, eius vires five vigorem conservet, agroque *medicamenta cordialia* five *cardiaca* praescribat, vel ut vulgo id exprimere solent, daß man dem Patienten das Herz wohl verwahren möge. Hoc vero, cum ab empiricis, mulierculis, imperitis, imo ipsi nonnullis Medicis vel uno eodemque modo in omnibus, vel inepta, perversa, noxia ac contraria saepe morbo ratione fieri, atque hoc ipso gravissimi saepe errores agris valde noxii committi soleant, attamen cardiacorum administratio virtumque conservatio atque refocillatio non uno, ut multi putant, modo sit instituenda, sed pro diversitate aegri, morbi eiusque circumstantiarum, alia atque alia ratione fieri debeat, nisi enormes in Medicina errores committere velimus. Quapropter operæ pretium me facturum esse iudicavi, si dissertationis inauguralis loco *cordialium* five *cardiacorum*, ut vulgo vocant, remedium naturam, diversitatem, agendi modum, atque legitimum usum paullo penitius pro viribus investigavero: quod ut in solatium & conservationem multorum agrotantium feliciter cedat, a Deo obnixis oro rogoque precibus.

II.

Antequam vero hoc fiat, ut eo melius rectiusque ea omnia, quæ dicturi sumus, intelligantur, ex physiologia prius hic nonnulla praemitemus, quæ motum cordis naturalem eiusque legitimum statum ac vigorem ostendunt. Apud praestantissimos nimirum Medicos in confesso est, motum cordis naturalem fieri partim a legitimo, regulari, moderato ac aequali spirituum five fluidi nervi a cerebro ac praesertim a cerebello, partim a sanguinis debito in cor influxu. Spirituum influxum hic requiri, ex eo patet, quia ligatis nervis a cerebro ad cor abeuntibus, pari nempe va-

go & intercostali, in animalibus viventibus, motum cordis mox languere, ac brevi penitus cessare, sicque animal mori observamus. Vnde constat, necessario aliquid a cerebro per hos nervos in cor influere, quod motum cordis efficit live producit: quia alias ratio nulla clara aut perspicua huius observationis sive phænomeni dari potest ab illis, qui spiritus animales sive fluidum subtilissimum in nervis negant, quæ eruditis satis faceret. Ideoque quicquid impedit motum spirituum in cor, sive etiam eorum in cerebro generationem, cordis ac virium languorem inducit, tandemque, nisi causâ eius tollatur, mortem excitat.

III. Deinde ad motum cordis concitandum conservandumque etiam multum facit *sanguinis in cor influxus equalis ac legitimus*. Quando enim sanguis omnis vel saltem maxima pars e vasis sanguiferis effluit, v. g. in vulnere, vel etiam alia larga hæmorrhagia, motus cordis primo languet: deinde nisi in tempore fluxus sanguinis sistatur, penitus una cum vita cessat. Docent hoc vulnera, docent hoc laniones, imo ancillæ in culinis, quando animalia in usum culinarem mactare solent; docent hoc ligaturæ arteriarum in musculos abeuntium; nam ligata eiusmodi arteria, motus musculi cessat sive tollitur: unde apparet, sine sanguinis in cor influxu motum cordis fieri nullum.

IV. Concurrit vero sanguis duplici ratione ad motum cordis præstandum, iuvandum conservandumque; & primo quidem sanguis venosus, tam per venam cavam, quam per pulmonalem ad cor refluus. Quando enim cor se constringit, (id quod *systole* appellatur) sanguinem omnem e cordis ventriculis in arterias, pulmonalem scilicet atque

aortam simul expellit : & ventriculi cordis contracti persistenter, nisi a causa quadam nova rursus expanderentur sive distenderentur. Cessante itaque sive remittente systole cordis, ex utraque eius auricula venisque proximis, cava nimirum & pulmonali, sanguis novus in utrumque simul ventriculum cordis impellitur, qui eos implet & vi quadam distendit; qua actione cordis ambo ventriculi eorumque fibræ musculares expanduntur, atque *hoc modo fit cordis diastole* eiusque ventriculorum modo exinanitorum a sanguine nova repletio.

V.

Quia vero omnis fibra muscularis, vi diducta sive extensa, ob naturalem suam fabricam ac vim, qua pollet, elasticam, se restituere, & in statum quietis redire conatur, *sola tamen muscularis elastica cordis fabrica tantas non possideat vires*, ut se ipsum tanto vigore, quantum ad sanguinem expellendum ac per totum corpus propellendum requiritur, constringere valeat, ut ex N. II. patet, duo adinivula sive *duæ causæ sociæ hic concurrunt*, quæ constrictionem sive systolen hanc produciunt atque efficiunt.

VI.

Vna causa est illud fluidum, quod a cerebro per nervos accedit & in cor influit, quocumque illud nomine quis appellare velit, ut iam supra probatum est. *Alterâ vero causâ est sanguis*, qui ex arteria aorta in systole huius arterias cordis coronarias tempore diastoles cordis irruit: quo vasâ & fibræ cordis, systole inanita, rursus replentur, novum vigorem acquirunt, atque sic, dum a sanguine in ventriculis contento ad novam constrictionem irritantur, valida vi se constringunt, sanguinemque contentum expellunt.

VII.

Quamdiu igitur hæ systoles ac diastoles causæ laudatæ (N. III. IV. V. VI.) æqualiter & moderate agunt, id est, quamdiu spirituum per nervos & sanguinis per vasa influxus convenienti & naturali modo, ut & requisita copia contingit, ita ut cor sine impedimento motus suos, ad modum perpetui mobilis, rite perficere & continuare potest, tamdiu vires hominis erunt naturales, vegetæ atque constantes. Quando vero læsio sive impedimentum huius influxus ex quacunque oritur causâ, mox motus cordis atque simul etiam vires nostri corporis alterantur ac læduntur, atque ut læsio illa tollatur, impedimentum removeatur, motusque in integrum ac naturalem statum restituatur, requiritur: quia alias homo valere non potest.

VIII.

Lædi vero motum cordis vario modo, & variis de causis, variisque etiam in morbis, sensum beneficio satis abundequeprehendimus. *Nunc enim plus iusto acceleratur*, ut æstu aeris, ingestis calefacientibus, spirituosis, itemque in febribus, inflammationibus, variis ebullitionibus sanguinis, omnibusque morbis calidis; *nunc vero magis quam par est, retardatur, imminuitur*, ut in morbis frigidis, senum, phlegmaticorum, atque in iis qui magnam sanguinis aliorumve humorum iacturam passi sunt: quemadmodum post hæmorrhagias vulnerum, narium, mensium, lochiorum, hæmorrhoidum nimias; dysenterias, diarrhoeas aliosque alvi fluxus nimios; itemque post nimiam venerem, vigiliis nimias, diuturnam inediam, morbosque longiores toto diè conspicimus. Sic etiam ex laboribus ac studiis nimiis cordis motus ita sæpe languescit, ut qui his plus iusto indulgeant, tam lentum ac debilem motum cordis & arteriarum experiantur, atque inde adeo debiles evadant

dant, ut facile ac frequenter in animi deliquia incidant & quandoque perirent, nisi cordialium remediorum ope reficerentur.

IX.

Quare vero in febribus, inflammationibus aliisque morbis calidis, ubi motus cordis solito longe frequentior deprehenditur, debilitas sequatur, eaque sæpe tam ingens, ut ne pedibus ægri insistere, imo vix caput aut brachia elevare valeant, maxime ex læso æquabili sanguinis & cum primis spirituum motu atque in cor influxu, tanquam causa proxima & præcipua dependere existimo. Quando enim heterogeneæ five noxiæ in sanguine particulae, præsertim acres, alcalinæ, putridæ aut sponte generantur, vitio victus aliarumque rerum nonnaturalium; aut vitio aeris, ut in febribus contagiosis, haud obscure intelligere licet, in sanguinem perveniant, vel in corde & arteriis, vel in cerebro & nervis, vel in utrisque partibus corde scilicet & nervis, simul tantum excitare valent irritationem, atque motum inordinatum, ut, si in corde atque arteriis ea contingat, tam frequens atque velox harum motus concitatur, & sanguis tanto impetu & irregulari agitatione propellitur, ut tandem cor, quod in naturali statu nunquam lassum deprehenditur, ita a motu ac labore hoc nimio delassetur, ut necessario eius debilitas, quemadmodum alias in aliis partibus inde producat: cum primis quia hoc ipso nimio & præter naturam aucto motu cum spiritus five tenuissimum illud fluidum in nervis, tum subtilissimum in sanguine non solum haud regulari motu fluat; verum etiam ab actu illo insolito diminuat, diffusetur & consumatur, ut sufficienti copia nervos & fibras musculares replere nequeat. Hinc nisi his in casibus convenientibus cardiacis ægris succuratur, non nisi pessima quavis sperare licet.

X. Quan-

DE MEDICAMENTIS CARDIACIS.

X.

Quando vero noxia sive irritans materia cerebrum eiusque membranas aggreditur, id quod ex qualicumque mentis alienatione, maxime vero ex deliriis & capitis vehementi dolore, suspicari licet, tunc tam vehemens, inæqualis & irregularis sequitur spirituum in cor influxus, ut eius motus quidem principio augeatur, viresque robustiores videantur, dum delirantes vix a duobus vel tribus hominibus contineri possunt. Attamen quia hoc nimio, vehementiori ac præcipiti motu spirituum in cor, hoc tandem, diminutis ac fere consumptis spiritibus, languescat, delirantes tandem, quamvis antea robustissimi fuerint, summe evadunt debiles, atque cordialium remediorum opem requirunt quam maxime.

XI.

In frigidis vero morbis & cum primis in senibus, ubi vigor naturalis a pristina sua indole remittit, motus cordis, humorum ac spirituum fit nimis languidus, humores nimis phlegmatici, pituitosi ac lenti, ita ut tandem sufficienti ac debita copia spiritus exinde secerni, adeoque nec ad cor a cerebro dimitti queant: unde tandem debilitas cordis & senum naturalis quam maxime provenit, quorum quam plurimi propterea frequenti ac quotidiano cordialium usu indigent, quando negotia sua utcumque perficere gestiunt.

XII.

Cæteri homines valde pituitosi ac phlegmatici frigidis plerumque morbis, ut cachexia, asthmate pituitoso, & similibus, cum virium languore laborant; quia e pituitoso ac viscido sanguine pauci subtiles humores & spiritus in cerebro secerni & ad cor amandari possunt: idcirco ii ut plurimum

B

rimina

rimum languent, cordis motus est debilis & confortantium usum desiderant.

XIII.

Qui diuturnos alvi fluxus, aut largas sanguinis profusiones, sive ex vulneribus sive aliunde sunt perpesti, eorum cor ac totum corpus mirum quantum debilitantur: quia & humores & spiritus his in casibus ægros deficient, a quibus tamen omnis vis & vigor cordis dependent. Ex his etiam facile intelligi potest, quare illi, qui diuturna inedia aut morbis chronicis vel gravibus fuerunt conflictati, cor adeo habeant debile.

XIV.

Præterea, quod homines nimis laboribus, nimis studiis & cum primis lucubrationibus, itemque nimia venere fiant debiles, causam meliorem dari non posse existimo, quam quod his in rebus spiritus sive tenuiores nostrorum humorum particulæ nimis consumantur, ita ut reliquæ spissiores simul redditæ ad vegetum ac naturalem motum continuandum conservandumque non sufficiant.

XV.

Denique cur opiatorum abusus cordi totique corpori languorem inducat, causam esse puto, particulas eius sulphureas, crassas, viscidas, quæ partim subtilissimos tubulos cerebri ac nervorum implent & obstruunt; partim ipsam cerebri lympham, unde spiritus fecernendi, ipsam reddunt, ut hi inde separari nequeant, multo minus in cor influere.

XVI.

Ex his, nisi me omnia fallunt, apparet, cordialia remedia non posse esse unius eiusdemque generis, multo minus uni-

universale cardiacum sive confortans, ut quamplurimi somniarunt, (quod vel *panaceam*, vel *medicamentum universale*, vel *lapidem philosophorum* ipsis appellare placuit, & quibus quamplurimis imposuerunt) dari aut existere posse. Cum enim nunc nimius motus humorum sit temperandus ac minuendus; nunc motus nimis languidus excitandus & augendus, nunc humores deficientes, ut post largas hæmorrhagias & alvi fluxus vehementiores, restituendi; nunc humores abundantes minuendi, haud apparet quomodo hæc omnia ab uno eodemque medicamento, cuiuscunque etiam sit indolis, aut sperari aut expectari queant. E contrario facile ex his intelligi posse arbitror, ob diversitatem causæ debilitatis cordis, diversis etiam remediis succurrendum esse, si, ut par est, secundum sanæ rationis dictamen atque accuratam experientiam procedere velimus.

XVII.

Cardiaca igitur sive *cordialia* remedia nobis sunt non solum calefacientia quævis medicamenta, non spirituosa, non aromatica, aliave calidioris naturæ auxilia, ut haud pauci temere iudicant; sed potius *omnia illa*, quæ motum cordis præter naturam sive nimis auctum, sive nimis depressum ac languidum, in naturalem statum, sublata causâ motus inordinati, restitunt. Appellantur etiam *confortantia*, *roborantia*, *corroborantia*, & *analeptica* remedia: quæ vero pro causâ diversitate nunc sunt *calefacientia* & motum humorum excitantia, ut in frigidis, pituitosis & lenibus; nunc *temperantia*, *diluentia*, ac *refrigerantia*, ut in febribus, inflammationibus, sive calidis morbis; nunc vero facile digerenda & bene *nutrientia* optima sunt cardiaca, ut post largas hæmorrhagias aliorumve humorum iacturam; nunc vero *quies* & *somnus* omnia etiam quam maxime

me iactata analeptica superant, longisque intervallis post se relinquunt, sicut iam paullo specialius exponemus.

XVIII.

Igitur in *calidis morbis*, febribus, nominatim continuis, tam benignis, quam malignis, tam exanthematicis, quam non exanthematicis, itemque inflammationibus præcipue internis, ut pleuritide, peripneumonia, phrenitide &c. si quis spiritus ardentis, aromaticos, olea destillata, quæ alias potentissima sunt cardiaca, ut oleum cinamomi, caryophyllorum, de cedro, aliaque similia; vel aquas vino aut spiritu vini & aromaticis paratas, vel ex ambra, salibus volatilibus oleosis, balsamis, aquis vel *spiritibus vite* dictis, aliisque pro potentissimis vulgo habitis cardiacis parata, ægris exhibere hic velle, & quidem frequenter, aut in larga copia, ille profecto oleum, ut aiunt, igni affunderet, æstum, impetum cordis, ac debilitatem in ægro his ipsis cardiacis auget, inflammationem ac deliria, tandemque mortem certam induceret.

XIX.

E contrario *cardiaca optima* hic esse deprehenduntur generatim potus *sufficiens, tenuis sive aqueus*, & speciatim potus *aque simplicis* sufficienti, imo larga copia ægris concessus, si modo non sit nimis frigidus. Dicitur vix potest, quantum damni illi Medici ægris olim intulerunt & adhuc inferunt, qui ipsis potum tenuem, aqueum his in morbis denegant, & vel nullum, vel saltem magis, ut aiunt, confortantem, ut cerevisiam quandam crassam & fortem, vel vinum, vel quod adhuc magis mirandum, spiritum vini aut frumenti commendant: dum cum vulgo existimant, ex aqua vel tenui potu nullas vires acquiri posse, potusque aqueos ventriculum nimis lædere. Verum incredibile est, quan-

quantum homini a calore five æstu febrili maxime sitienti, & quasi exusto, solatii & auxilii afferat potus aquæ simplicis, & quam egregium hic fit cardiacum, omnia calefacientia, aromatica, spirituola, oleosa & ambrata præstantissima longe superans, quemadmodum de huius virtutibus ac præstantia plures: qui de aquæ simplicis utilitate scripserunt, uberius evolvi legique poterunt. a)

XX.

Quod vero aqua simplex tantum in his morbis sit cardiacum rationes sunt quamplurimæ; primo enim adest æstus & inde pendens sitis, quibus ægri vehementer afficiuntur ac debilitantur, præsertim si iis potus vel omnino denegatur, vel saltem crassus, ut cerevisia, vel vinosus conceditur. Si modo iam cogitamus, quando quis æstivo tempore iter facit, vel laboribus corpus fatigat, atque ab æstu longoque labore aut itinere, ubi potum obtinere non potuit, valde delassatus ac sitiens, tandem fontem vel aquam bonam aut gratam invenit, quam egregie inde vires eius reficiantur, & quantum solatii, dum vehemens sitis ac æstus, quos patiebatur, ea tam suaviter temperantur ac sedantur, inde persentiscat. Ita profecto in febribus continuis quibuscunque, variolis etiam atque miliari febre, aliisque similibus morbis, dici vix potest, quomodo ægri hi æstu sitique sere confecti, a potu aquæ, præsertim si ea ipsis antea denegata fuit, roborentur, novasque uno quasi momento vires acquirant.

B 3

XXI.

- a) Vt HENRICI MEIBOMII dissertatio de aquæ calidæ potus; FR. HOFFMANNI de aqua medicina universali; & nuper adhuc Medicus Anglus, SMITH, in peculiari de aquæ simplicis in medicina præstantia.

XXI.

Cum vero *sitis* his in morbis a defectu humidi sive a
liquoris tenuis in sanguine proveniat, atque etiam ob
 eundem humidi aquei defectum ipsi spiritus & vires deficiant,
 sufficienti aquæ potu *tenuè humidum sanguini*, quod ad
 motum eius expeditum adeo necessarium est, *restituatur*,
 ita ut tam saliva blanda, tenuis, in ore & faucibus, (a cuius
 defectu sitis ingens proveniebat) quam spiritus in cerebro,
 qui vires restitunt, rursus secerni queant. *Nihil præterea*
est, quod æstum magis temperat atque moderatur, quam *a-*
que potus: præsertim si febris ab abusu inebriantium, spi-
 rituosorum, sive a crapula, sive etiam ab æstu solis, motu-
 que corporis nimio proveniat. Quam egregie enim vis at-
 que calor vini a multa affusa aqua temperetur, non est ut
 multis hic dicamus.

XXII.

Deinde cum in *febris continuis* *secca sanguinis*,
 præsertim *alcalia*, valde exalcentur, eaque rodendo, stimu-
 lando, motum eius sitinque augendo morbum longe dete-
 riorem reddant, nihil profecto est, quod ad vim salium mi-
 nuendam, atque ad ea diluenda, ac temperanda salia aptius sit
 aqua. Hac enim optime solvuntur, dissociantur & inertia red-
 duntur, quemadmodum id etiam in culinis notum est;
 atque sic hac ipsa stimulus, qui vel in corde & vasis sangui-
 feris, vel in cerebro & nervis autor est frequentioris motus
 cordis & sanguinis, enervatur, obrunditur & tandem ope a-
 queorum tam per diaphoresin ac sudorem, quam per uri-
 nam ex corpore eliminatur.

XXIII.

Denique quia in *febris & inflammationibus* in par-
 tibus *inbiliores* ut plurimum *stagnationes sanguinis* ad-
 sunt,

sunt, unde sæpe tanta debilitates his in morbis oriuntur, etiam ad has resolvendas unum ex primariis medicamentis est aqua, præsertim calide hausta. Hæc enim particulas sanguinis glutinosas, viscidas, quemadmodum ipsum tenacissimum gluten fabrorum lignariorum sive arculariorum aqua calida solvi perspicimus, egregie imo optime resolvit, obstructions expedit, poros cutis obstructos reserat, transpirationem insensilem, a cuius suppressione sæpius febres & inflammationes oriuntur, restituit, sudoresque, sine quibus nemo a feбри vel inflammatione curatur, promovet, atque sic omnia præstat, quæ ad morbos hos tollendos adeoque ad vires cordi restituendas a cardiaco remedio expectari possunt.

XXIV.

Atque ab egregiis præstantissimisque his aquæ virtutibus, præcipuas, si non omnes, vires mutuare existimo nonnulla decantatissima & carissima, non nisi maximo pretio a magnatibus comparanda febrium continuarum cardiaca. Ita enim lapis porcinus, vulgo *Piedro del porco*, multis unciis auri a magnatibus redimitur, cui aqua fervida ad modum infusa Theæ superaffunditur, quæ deinde ægris eiusmodi debilibus ad vires refocillandas tanquam summum cardiacum haurienda exhibetur. Aqua vix notabilem saporem vel odorem inde acquirit, lapisque valde iners mihi videtur. Interea tamen miracula quasi sæpe præstitisse dicitur his in morbis, ægrique, qui desperati quandoque habebantur, post eius usum restituti sunt: quas vero virtutes ego aquæ calidæ magis adscribo, quam lapidis virtuti: quia huic sine aqua non magnæ laudes aut virtutes tribuuntur. Idem iudicium mihi est de lapide quadrato, *piedro quadro* dicto, itemque de radice *Ninsin* vel *Nisi*, decantatissimis illis cardiacis: imo de *lapide bezoardico* ipso, *lapide de Goa*, aliis-

aliisque similibus : quorum omnium sane vis cardiaca vel nulla vel levis saltem mihi videtur, nisi vel aqua calida fuerint infusa, vel cum aqua calida exhibeantur.

XXV.

Loco aquae simplicis in his morbis etiam optimo cum successu *aqua cum hordeo vel avena*, vel etiam *pane*, praesertim triticeo decocta, tanquam cardiacum in usum vocari potest : quarum priores decoctum hordei vel avenae, posterioriorem ob colorem albicantem, *decoctum album* vulgo appellare solent, quodque Anglis in frequenti usu est. Haec enim omnia decocta, licet valde sint simplicia, ob lubricum tamen & blandum mucilaginosum, quod continent, acre stimulant, motumque cordis exacerbatum producens, egregie corrigunt, & adhuc melius demulcent, quam si aqua simplex adhibetur. Atque eandem etiam ob causam *decoctum cornu cervi* iam a longo tempore, tanquam praestantissimus potus & haud contemnendum cardiacum in febribus continuis, benignis & malignis a quam plurimis Medicis practicis celebratur atque commendatur.

XXVI.

Longe vero potentiora & gratiora sunt in his morbis cardiaca, si aqua vel decocta laudata quodam acido ac dulci impraegnantur. Ita si his *succus citri* ad gratum acidum saporem cum paucis saccharo, quantum ad gratiam requiritur, immittitur, maiores profecto inde vires cardiacas percipiunt aegri. Ab acidis enim sicis & aestus magis leniuntur, acre alcalinum putridum in his morbis & praesertim in malignis magis peccans, quemadmodum varia pestis aliarumque malignarum febrium phaenomena evincunt, his ipsis melius corrigitur & obtunditur, atque sic sanguinis dispositio & motus ad naturalem statum rediguntur.

tur, pristinaeque vires sensim restituantur. Sic si loco succi citri & sacchari *sirupus de acido citri*, *sirupus granatorum*, *ribesiorum*, *berberum*, *cerasorum acidorum* aut similia, aquæ vel decoctis illis immiscentur, grati inde sunt iulepi cardiaci, quibus effectus corroborans sive analepticus egregius obtinetur. Quando maior adhuc vis acidi, ob maiorem æstum, sitim, saliumve alcalinorum acrimoniam desideratur, *spiritu* quodam acido, inprimis *vitrioli vel sulphuris* ad moderatum acorem instillato obtineri potest: unde egregiam virium instaurationem ægri hic persentiscunt; id quod etiam fit *mixturis blande acidis*, quibus Medici his in morbis frequenter & bono cum successu utuntur.

XXVII.

Ita ob eandem fere rationem *modicum vini germanici, præsertim rhenani*, cum aqua vel decoctis illis mixtum, vel subinde his interpositum, tantum adest, ut noceat his ægris, quemadmodum multi oinophobi immerito iudicant, omneque vinum, ut venenum, reiiciunt, sed potius mirum in modum inde, & quidem melius plerumque, quam ab omnibus e pharmacopolio depromptis cardiacis, ob saporem & odorem gratum, cerebro & cordi plerumque amicissimum, præsertim si ægri illud appetant, confortantur: quemadmodum Excellentissimus D. PRÆSES sapissime observavit; quique etiam propterea his in morbis haustulum vini, quando ægri illud desiderant, nunquam interdicit, nec unquam, si modica modo copia adhibeatur, nocuisse observavit. E contrario sæpius notavit, ægros, qui haustulum vini ad cor roborandum quam maxime anxie desiderarunt, quibus vero Medici illum nulla ratione concedere volebant, & vinum venenum hic esse clamabant, misere obiisse.

XXVIII.

Sed obiiciunt hic Medici, qui vinum in febribus continuis prohibent, morbos hos esse calidos, atque vinum quoque calefacere: idcirco vinum æstum ac motum cordis, iam celeriores, adhuc magis augere atque intendere, adeoque prodesse non posse, sed potius nocere. Aliis, qui acidum febrium causam esse volunt, non modo calor vini, sed quam maxime acidum eius est suspectum; dum credunt febres ab acido non solum oriri, sed etiam augeri. Verum acidum febrium continuarum causam non esse iam satis, ni fallor, a principibus Medicorum evictum est: ita ut ob paucum & blandum illud acidum, quod in bono vino latet, profecto nihil mali hic fit metuendum. Deinde ad prius, quod vinum scilicet calefaciat, respondemus, hoc a vino fieri, si larga copia assumatur; minime vero ipsum calefacere aut æstum inducere, si parca quantitate ac multa aqua, quemadmodum nos præcepimus, dilutum hauriatur: ita enim a multa aqua intermixta eius vis calefaciens sic infringitur ac temperatur, ut ne minimum caloris augmentum, sed potius virium moderatum incrementum inde percipiatur.

XXIX.

Denique inter cardiaca febrium continuarum etiam refero frigus moderatum loci, ubi æger decumbit. Profecto æstus nimius quantum & sanos & ægros, præsertim in febribus, ubi ægrotantes iam æstu ferventissimo quasi uruntur & fere consumuntur, debilitet, nemini est ignotum; dum sæpius videmus, sanos & ceteroquin bene valentes, tempore aut loco nimis calido in animi deliquia incidere. Adeoque ad ægrorum vires conservandas, vel, ubi iam collapsæ in his morbis, restituendas, primo cubi-
cula

cula non sint nimis calida, sed temperata, & ad frigus potius quam ad æstum inclinantia: ut expertissimus & prudentissimus febrium continuarum Medicus SYDENHAMVS aureis suis scriptis sæpe monuit. Deinde stragulis multis, nimis aut gravioribus & calidioribus non sunt obruendi; sed ita tantum, quemadmodum bene valentes assueti, aut sanis grata sunt, tegendi. Sic vires cordis & totius corporis longe melius & conservabuntur, atque minutæ restituentur, quam si contrario modo procedemus. Calor enim nimius subtilissima corporis nostri fluida sive spiritus nimis dissipando tantopere debilitare videtur.

XXX.

*Quodsi vero cardiaca sive confortantia requirantur in morbis frigidis, debilitate senum, languore virium vel a laboribus sive studiis nimis, animi deliquis ab iisdem causis oriundis, aquea, refrigerantia, acida & similia hucusque commendata vel nocerent, vel saltem non prodescent, nihilque efficerent; verum calefacientia, vinum generosum, aliaque spirituosâ, & aromatica grata, olea ex his parata & præsertim ex cinamomo, tanquam omnium gratissimo, salsâ volatilia oleosâ, elæosacchara, pulvis cordialis Zellenis, aureus vulgo dictus, oleo cinamomi ditissimus; aquæ destillatæ spirituosæ, inprimis aqua cinamomi, cortic. aurantiorum, cortic. citri, florum naphæ, cum & sine vino, eorumque spiritus & essentia; ita & succolada, ambrâ & exinde confecta, ut essentia eius, *confectio alkermes*, completa dicta, species diambrae & diamofchi, aliaque compositiones medicæ, quas grata aromata, ambrâ & moschus ingrediuntur: his enim aliisque similibus modus cordis & arteriarum nimis tardus & languidus excitatur, humores ni-*

mis frigidi, visceri & pituitosi attenuantur ac resolvuntur, ut plures spiritus inde in cerebro secerni, iique tanto facilius in cor reliquasque corporis partes influere queant. Nam notum est, ea medicamenta, quæ cor roborant, etiam ceteris partibus simul vires largiri.

XXXI.

Si virium languores a venere nimia, qua spiritus & humores optimi deperduntur & e corpore quasi exhauriri videntur, ortum ducunt, vel a nimia inedia, vel ab hæmorrhagiis aliisque fluxibus nimis, neque refrigerantia neque calefacientia auxilium præbent, aut roborandi scopo satisfaciunt; verum grata nutrientia, evpepra, iuscula, gelatina, lacticia, ova forbilia, emulsiones, succolada aliaque similia optima erunt cardiaca: verbo, omnia ea, quæ bonum nutrimentum præbent, quod cito & facile in sanguinem intrare potest, nec longa mora aut digestionem in ventriculo indiget; quibus tamen subinde haustulus vini generosi cum fructu interponi poterit. Ex quibus vero manifestum est, in his casibus cardiaca magis e culina, quam ex pharmacopolio esse petenda; ut & non semper medicamentis, sed sæpe etiam diata sive victu ægros esse curandos.

XXXII.

Interdum etiam, quod mirandum videtur, *venæsectio sive sanguinis missio egregium est cardiacum*. Haud raro enim contingit in hominibus plethoricis, aut ubi sanguinis consuetæ evacuationes suppressæ sunt, imprimis ubi menses vel hæmorrhoides statim tempore non fluunt, ut sanguis tanta copia circa cor & pulmones coacervetur, cordisque vires

vires naturales ad tantam copiam sanguinis abundantis propellendam haud sufficient; sed agri angustiis praecordiorum, lassitudine & languore virium, imo animi defectibus corripiantur, quæ catharrum quandoque suffocativum minitantur. Quibus vero in casibus praedictis cardiacis remediis omnibus cor non roborabitur; verum tempestiva sanguinis missio plerumque hic plus praestat, quam omnia alia celebratissima analeptica. Dum enim hac pondus sanguinis nimium auferitur, reliqua naturalis eius quantitas a corde facile & sine molestia circumpellitur. Vnde patet, sanguinis missionem non semper debilitare, ut haud paucivoluerunt Medici; sed eam haud raro inter cardiaca sive roborantia primum locum tenere.

XXXIII.

Quemadmodum vero haftenus multa interna enarravimus cardiaca eorumque agendi modum explicavimus; ita iam restat, ut paucis quoque de *cardiacis externis* agamus. Hæc vero generatim sunt fragrantia, suaveolentia, sive forti odore prædita, quæ naribus maxime admoventur, & particulis suis gratis volatilibus salinis ac oleosis, partim membranam narium sensilem vellicant, stimulant, partim in ipsa vasa ingrediuntur, atque sic motum sanguinis & spirituum in cerebro, huicque annexis nervis languidum excitant, atque sic tam in corde, quam aliis partibus in motum deducunt. Applicantur tamen etiam pulfibus, imo & quandoque cordi: unde vero non adeo magnam vim cardiacam in corpus redundare posse existimo.

XXXIV.

Nonnulli vero melius *acidorum odorem*, ut vini, vel *acetii vini simplicis*, vel *rosarum*, vel *lavendulæ*, vel *caryophyllorum*

C 3

rum aromaticorum odore imprægnati ferre possunt, quam salium aut spirituum volatilium. In aliis autem requiruntur *salia volatilia oleosa*, liquida vel solida, *vel spiritus volatiles*. Hos reficit *odor panis*, præsertim recentis & calidi; quemadmodum hoc *Democritum* diu sustentatum esse scribunt; a) alios *baccarum coffeæ* adustarum sive ustulatarum: ubi in quovis casu æger vel eligere & petere potest, quod amat & perferre potest; vel Medicus talia ordinare debet. In calidis tamen morbis plerumque acidorum odore melius reficiuntur, quæ spiritus concentrare, & motum humorum nimium moderare videntur. In frigidis vero spirituosus, ut aqua Reginæ Hungariæ, aqua lavendulæ spirituosus, apoplectica, Anhaltina, carfunculi, aliisque spiritibus; vel sale quodam volatili oleoso, fluido aut sicco, quæ spiritus excitant, magis roborantur.

XXXV.

In animi deliquiis aut debilitatibus mulierum hysteriarum optima cardiaca, tam interna quam externa, ut plurimum sunt foetida atque hysterica dicta: inprimis castoreum, vel in substantia, vel acetum castorei, vel essentia eius, vel aqua hirundinum cum castoreo, aliaque ex castoreo præparata. Deinde etiam spiritus C. C. vel sal volatile eiusdem, liquor C. C. succinatus, oleum tartari foetidum, asa foetida, corium, penna, præsertim perdicum, aut cornua adusta aliaque similia. Vbi vero speciatim adhuc notandum, quod præter mulieres multi viri, præsertim quibus caput a studiis debile est, nulla suaveolentia ferre possint; sed facilius his in animi deliquia graviora coniciantur, quam

a) Vid. *DIOGENES LAËRTIUS* in vita *DEMOCRITI*.

quam ut ab his liberentur. Dantur tamen etiam & mulieres & viri, qui castoreum aliaque eiusmodi foetida ferre nequeant: id quod Medicum ex ægris interrogare oportet, antequam talia præscribat.

XXXVI.

Ex his igitur apparet, cardiaca esse varia atque diversissima; ita ut quæ in his morbis aut ægris conveniant, in aliis noceant. Qua propter Medici prudentis & genuini est, pro causarum, morborum ægrorumque diversitate cardiaca prudenter eligere atque decenter applicare: id quod pro virum modulo hac in dissertatione breviter, quantum nunc quidem fieri potuit, exponere placuit: sique nonnulla meorum monitorum commilitonibus meis aliquam hoc in argumento utilitatem præstitura sint, gaudebo. Plura quidem longe de his medicamentis dici potuissent, verum hæc speciminis loco nunc sufficiant.

F I N I S.

DE MEDICINA
COROLLARIA.

IV. I. X. X.

Aurum in marsupio cardiacum esse novi; in corpore vero nulla vis cardiaca inde percipitur.

II.

Pulveres quoque, confectiones & aquæ, quibus aurum immiscent, nullam propterea maiorem vim cardiacam acquirunt, quam si sine auro aëris exhibeantur.

III.

Neque in essentiis aut crocis auri tantopere celebratis, aliam vim cardiacam agnosco, nisi eam, quam vel a menstruo, vel ab aliis admixtis cardiacis obtinent.

IV.

Idem de margaritis, gemmis & lapidibus vulgo pretiosis dictis, sentiendum esse puto.

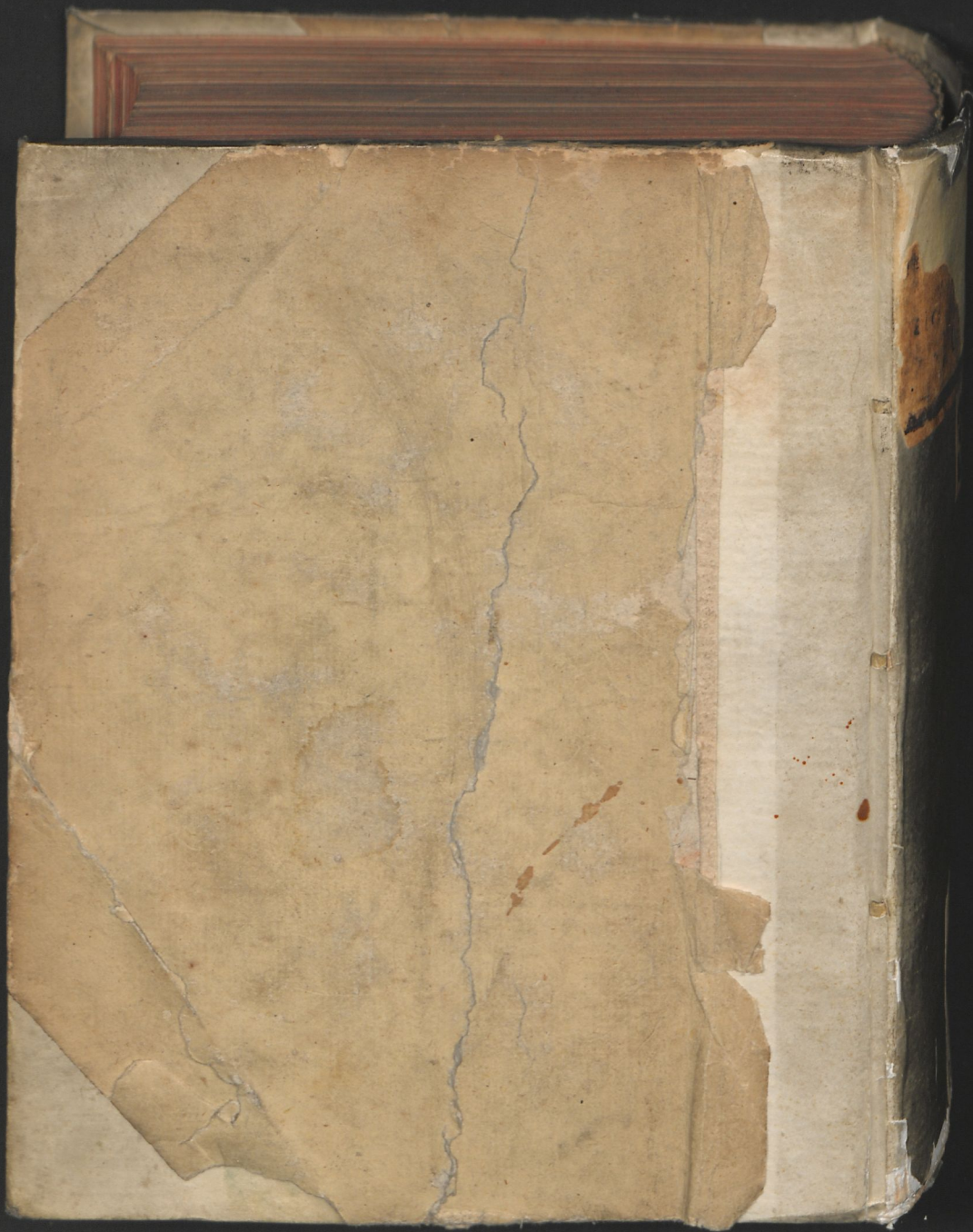
01 A 6509

ULB Halle

002 931 249

3

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
**MEDICAMENTIS
CARDIACIS**
Son Herbstärkungen

QVAM
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ CONSENSV
PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO

LAVRENTIO HEISTERO
MED. D. ANATOM. PHYSIOL. AC CHIRVURGÆ
IN ACADEMIA JVLIA P. P. O. ACADEMIARVM
CÆS. NAT. CVR. ET REG. BEROLIN.
SOCIO

PATRONO ATQVE HOSPITE SVO

MAXIME DEVENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS

DEFENDET
MARTINVS CHRISTOPHOR. POLENTZ
LIPSIENSIS

D. XIV. NOVEMBRIS AN. MDCCXXXIX.
HORIS LOCOQVE CONSVETIS.

HELMAESTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.